

شرح معنای زهد در کلام امام صادق(ع)

امام صادق(ع) می‌فرماید: «جعل خیر کله فی بیت و جعل مفتاحه زهد فی الدنیا؛ تمام خیر در یک خانه‌ای قرار داده شده و کلید این خانه‌ای که تمام

امام صادق(ع) می‌فرماید: «جعل خیر کله فی بیت و جعل مفتاحه زهد فی الدنیا؛ تمام خیر در یک خانه‌ای قرار داده شده و کلید این خانه‌ای که تمام خیر در آن قرار داده شده زهد در دنیا است؛ نقیض زهد، حب دنیا است و در واقع زهد، ضد حب دنیا است.

حجت‌الاسلام و المسلمین هادی زین‌العابدینی، عضو مجمع جهانی اهل‌بیت(ع) در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن(ایکنا)، ضمن اشاره به ابعاد زهد در کلام امام صادق(ع)، اظهار کرد: در جلد دوم اصول کافی، حدیثی از امام صادق(ع) ذکر شده است که راوی از امام صادق(ع) نقل می‌کند که «سمعت یقول« این «یقول« یعنی همیشه می‌فرمودند: «جعل خیر کله فی بیت و جعل مفتاحه زهد فی الدنیا؛ تمام خیر در یک خانه‌ای قرار داده شده و کلید این خانه‌ای که تمام خیر در آن قرار داده شده زهد در دنیا است». نقیض زهد حب دنیا است و در واقع زهد ضد حب دنیا است.

وی افزود: خود معنای زهد بر خلاف معنای رغبت است. اگر انسان به چیزی میل داشته باشد، مخالف آن می‌شود. زهد یعنی بی‌رغبتی یا به تعبیر دقیق‌تر بی‌تفاوتی، پس زهد به همین معنا است. در ادامه این روایت شریف حضرت صادق(ع) می‌فرماید که رسول مکرّم اسلام (ص) فرمودند: «هیچ انسانی حلاوت و شیرینی ایمان را در دلش احساس نمی‌کند مگر اینکه نسبت به دنیا بی‌تفاوت باشد، دنیا برای او مهم نباشد و مهم‌ترین دغدغه آن دنیا نباشد».

زین‌العابدینی گفت: حضرت در ادامه می‌فرماید: «حرام است بر دل‌ها اینکه شیرینی ایمان را بچشد، مگر اینکه زاهد شود؛ یعنی کسی شیرینی و حلاوت ایمان را درک نخواهد کرد، مگر اینکه به دنیا بی‌میل باشد. اینجا یک سؤال مطرح می‌شود که زهدی را که پیامبر(ص) و ائمه معصومین(ع) می‌فرمایند، همین زهدی است که در عرفان‌های کاذب مورد نظر است یا اینکه منظور آنها از زهد، حب دنیا را از دل خارج کردن است؟ ظاهر بسیاری از روایات و نص صریح خیلی از روایات این زهدها و ریاضت‌های باطل تصوف‌گونه را محکوم می‌کنند.

مدرس حوزه در ادامه گفت: این قبیل ریاضت‌ها در برخی مواقع حرام شمرده شده‌اند. در کجا دیده‌ایم که اهل‌بیت(ع) برای دنیا بجنگند یا از اینکه گرسنه شوند ناراحت باشند و به خدا شکایت کنند؟ برعکس، در سوره دهر، خداوند متعال اهل بیت(ع) را به خاطر ایثارشان مدح می‌کند «وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا؛ و به [پاس] دوستی [خدا] بینوا و یتیم و اسیر را خوراک می‌دادند«(انسان/8). اهل‌بیت(ع) روزه‌دار بودند و نان و آبی برای افطار داشتند که اسیر، مسکین، فقیر و یتیم در می‌زنند و حضرات معصومین(ع) در را باز می‌کنند. امام علی(ع) می‌فرماید: «من غذا را انفاق می‌کنم و تنها با آب افطار می‌کنم.» به تأسی از ایشان حضرت زهرا(س) نیز غذای خود را انفاق می‌کنند و این ریاضت‌هایی است که محبوب خدا است.

مؤلف کتاب «جامعتنا« افزود: ائمه معصومین(ع) نیکوکاری را در بین مردم ترویج می‌دهند، در حالی‌که هیچ علاقه‌ای به دنیا ندارند. تعبیری که از امام علی(ع) در عناوین مختلف می‌شود، این است که زهاد الیل و اسد النهار؛ در شب زاهد و در حال عبادتند، اما در روز مانند شیر در صحنه کارزار حاضرند و با مردم هستند که مردم را هدایت و نصیحت کنند. نمی‌شود از مردم کناره‌گیری کرد؛ زهدی که در اسلام داریم، در میان مردم بودن و طمع به پول و مقام نداشتن است.

این پژوهشگر در عرصه حدیث اظهار کرد: تا جایی که در قرآن کریم و روایات تعبیر می‌شود، خداوند متعال به رسول خود امر می‌کند که چشمانت را به سوی این گل‌ها که زود هم پژمرده می‌شوند، خیره نکن که خطرناک است؛ بنابراین می‌بینیم پیامبر(ص) از زهد زهاد مردم هستند، در حالی‌که همیشه در بین مردم هستند.

زین‌العابدینی گفت: امیرالمؤمنین(ع) نیز فرمودند «القناعه کنز«؛ چون قناعت به نحوی برادرخوانده زهد است و کسی که از دنیا قناعت بگزیند، به آنچه که دارد دیگر چشم به منصب و پول مردم ندارد و تعبیر امام علی(ع) درباره زهد به دنیا تعبیری بسیار زیبا است که سیدرضی این جمله را یکی از فصیح‌ترین قسمت‌های نهج‌البلاغه می‌داند.

وی در پایان گفت: حضرت علی(ع) می‌فرماید: «کسی که به دنیا خیره شود و دنیا برای او خیلی زیبا جلوه کند، دنیا او را کور می‌کند، اما کسی که به دنیا به چشم وسیله نگاه می‌کند و به او خیره نمی‌شود، دنیا به او بصیرت می‌دهد. در واقع آن‌کس که به دنیا

رغبتي نشان نمی‌دهد، شخصی الهی است و تعبیر قرآن نیز برای راغبان به دنیا این است: «وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَكْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا؛ و هر که در این [دنیا] کور[دل] باشد، در آخرت [هم] کور[دل] و گمراہتر خواهد بود«(اسرا/72)؛ یعنی هر کس که در این دنیا مادیات چشم او را گرفته باشد، در آخرت بهشت را نمی‌بیند؛ یعنی نخواسته است که ببیند. در حقیقت زهد و رهبانیت اسلام، هموار کردن مشکلات بر خود برای یافتن روزی حلال است، نه چله‌نشینی و تلاش نکردن در راه زندگی. شعار اسلام طبق فرمایش معصوم(ع) است که «إِلَّا عَلَىٰ عِيَالِهِ كَالْمَجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ».